

Jeg tror ikke, at det kan have været Grundlovens Mening, at den Bestemmelse, som staar i dens § 94, første Gang den ordnes, skulde ordnes ved en Straffelov. Det er et Forhold, der er af en saa stor, indgribende Betydning, at jeg tror, at det fortjener en Overveelse for sig, og jeg tror ikke, at der er nogen Fare ved, da Forholdet nu i 28 Aar har været uden Lov, at opsætte denne Overveelse lidt endnu. Jeg tror, at min tidligere Stilling til denne Paragraf har været noget misforstaaet. Man har opfattet det, som om jeg slet ikke ønskede, at der skulde ske en Indskrænkning i Krigsmænds Forenings- og Forsamlingsret. Det er en stor Misforstaaelse, thi i saa Fald kunde det næsten siges, at jeg ikke vilde have Grundlovens § 94 gennemført. Jeg ønsker kun, at den skal gennemføres paa en anden Maade end her; thi som her er foreslaaet, anser jeg den for at kunne give Anledning til megen Vilskaarlighed. Iøvrigt er denne Paragraf, saaledes som den foreslaas af den høitærede Krigsminister, næsten ordlydende som den stod i det Lovforslag, der af de tidligere Krigsministre Hanssen og Fibiger blev forelagt Landstinget i de første Rigsdagsamlinger. Jeg maa imidlertid sige, at Landstingsudvalget for et kvart Aarhundrede siden stillede sig anderledes frifindet til disse Bestemmelser end Folketingsudvalget i denne Samling. Jeg skal gjøre opmærksom paa, at i den Betænkning, der kom fra Landstingsudvalget den 14de Februar 1852 — et Udvalg, i hvilket en Mand som Orsted, der ikke kan anses for at have været meget frifindet, havde Sæde — findes der et Forslag fra hele Udvalget, som gaar ud paa, at man istedetfor de første Linier, som bestemme, at Bedkommende skal have Tilladelse, indsættes en Bestemmelse om, at det skulde være tilstrækkeligt, naar der skete en Melding derom til de Foresatte i betimelig Tid. Det motiveres — jeg skal nævne Stedet: Landstingsstændens for det nævnte Aar, Tillæg B. Pag. 775 — med de Ord: „at det er for saa meget som muligt at forhindre ubesøiede Indskrænkninger i Friheden, uden at dog derved Tjenestens Lørv skulde komme til at lide“. Man begrundet det yderligere derved — det maa maaffte være mig tilladt at oplæse den korte Begrundelse, der er opstillet af Landstingets Udvalg — „at, naar vedkommende Foresatte erholde betimelig Melding om de i Paragrafens Begyndelse omtalte Foreninger og Forsamlinger, maa der antages at være tilstrækkelig Garanti for, at tilbørligt Sænsyn vil blive taget til Tjenesteforholdene; men Bedkommende vilde dog maaffte snarere tage i Betænkning at forbyde en saadan Forsamling end at negte sin Tilladelse til at deltage i den, naar der herom blev anholdt, en Negtelse, som derhos kunde gives mange forskellige Indklæbninger.“ Man stiller saa endvidere det Forslag, at det egentlig er Overtrædelse af Forbudet, der skal straffes. Der gives den Foresatte Leilighed til i rette Tid

at faae Underretning derom og faae Leilighed til at forbyde det, hvis han finder det nødvendigt; men der er ikke Tale om, at der skulde indhentes „Tilladelse“ for disse Tilfældes Skyld. Iøvrigt vil jeg gjøre opmærksom paa, at den Paragraf, som nu har Nr. 161, langt fra, hvad den høitærede Minister udtalte ved anden Behandling, indholder „tydelige Forskrifter for Krigsmænds Berettigelse“ eller „fuldt udtømmende“ Bestemmelser, „saavel for de Foresattes som for de Underordnedes Vedkommende“. Jeg finder tværtimod, at det Modsatte er Tilfældet. Selve Ordet „Foresatte“ er meget søvende. Man ser ikke af Paragrafens Ordlyd, om der tænkes paa de enkelte, nærmeste Foresatte eller de høiere eller hele Rækken. De Foresatte, der her kan være Tale om, kunne være næsten alle Befalingsmænd lige fra Korporalen til Generalen, og naar man nu tænker sig, at ogsaa saadanne lavtstaaende Foresatte kunne komme til at fortolke denne Paragraf — hvilkede Vanskeligheder kunne da ikke komme tilstede, hvilke mange forskellige Fortolkninger kan denne Paragraf ikke blive Gjenstand for! Jeg skal nævne, hvorledes den meget let kan blive fortolket. Jeg siger ikke, at det er min Fortolkning, men jeg nævner det kun for Tjæntidens Skyld, for at man itide kan tage sig vare. Der tales om, at Bedkommende ikke uden Foresattes Tilladelse maa møde i Forsamlinger „for at raadslaa“. Der staar „for at raadslaa“; men naar man nu møder ikke for at raadslaa, men blot for at være tilstede, skulde det være tilladt. Det er altsaa det at møde „for at raadslaa“, der skulde være strafbart, men ikke naar man undlader at tage Del i Raadslagningen; naar man tier, skulde man ikke kunne straffes. Er det Tilfældet, saa maa det ogsaa regnes for at være tilladeligt at „deltage“ i en politisk Forening af Civile eller i en politisk Forsamling, naar Bedkommende blot ikke tager Ordet. Det maa paa begge Steder forstaaes paa samme Maade. Men naar det, at „deltage“ skal være at tage Ordet, hvad vil det saa sige, at tage Ordet? Skal det være at tage Ordet at indskyde en Bemærkning, — at give Bisaldtilkjende ved et „Hør“ og Lignende? Vil man holde paa, at det er ogsaa et Legn paa at raadslaa, vil man dog se, at ifølge § 161 skulde det altid være tilladt at møde i enhver Forsamling, militær eller civil, naar man kun forholdt sig aldeles taus og ikke med et Muf blandede sig i, hvad der blev forhandlet, thi det er først derved, at man kommer til at „deltage“; vilde de derimod deltage, skulde de have deres Foresattes udtrykkelige eller stilkende Samtykke. Meningen af § 161 skulde altsaa derefter alene være den, at de skulde indhente deres Foresattes Tilladelse, naar de ønske at „indtræde i indbyrdes Foreninger, som angaa deres Tjenesteforhold eller politiske Sager“. Men det er ingenlunde den eneste Fortolkning. Hvad er saaledes „politisk“? Det er meget søvende, hvor Grændsen er imellem